

“MULTIKUKLTURALIZM: XITOY-AMERIKA ADIBASI EMI TAN IJODIDA ONA-QIZ MUNOSABATI”

Begimkulova Shaxnoza Axmedovna

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti NTM v.b.dotsenti

Qurbonova Aziza Sayfiddin qizi

Qarshi Xalqaro Universiteti 1-kurs magistri

Annotatsiya. Mazkur maqolada xitoy-amerika yozuvchisi Emi Tan ijodida ona-qiz munosabatlarining multikulturalizm kontekstidagi badiiy talqini tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida yozuvchining asarlarida avlodlararo tafovut, madaniyatlar to‘qnashuvi, til bilan bog‘liq to‘siqlar hamda shaxsiy identitet shakllanish jarayonlari ochib beriladi. Ona obrazlari orqali muhojirlik tajribasi, tarixiy xotira va ayol taqdirining murakkab qirralari yoritiladi, qizlar obrazi orqali esa assimilyatsiya va o‘zlikni izlash muammolari ko‘rsatib beriladi. Maqolada multikultural muhitda oilaviy munosabatlarning shaxsning madaniy va ruhiy shakllanishidagi o‘rni ilmiy asosda yoritiladi.

Kalit so‘zlar: multikulturalizm, ona-qiz munosabatlari, identitet, diasporik adabiyot, madaniyatlar to‘qnashuvi, Emi Tan, avlodlararo ziddiyat.

Аннотация. В данной статье анализируется художественная интерпретация отношений матери и дочери в контексте мультикультурализма в творчестве китайско-американской писательницы Эми Тан. Рассматриваются проблемы межпоколенческого конфликта, культурных различий, языковых барьеров и формирования личной идентичности. Образы матерей отражают опыт эмиграции, историческую память и сложную женскую судьбу, тогда как образы дочерей демонстрируют процессы ассимиляции и поиска собственного «я». В статье обосновывается роль семейных отношений в формировании культурного и духовного самосознания личности в мультикультурной среде.

Ключевые слова: мультикультурализм, отношения матери и дочери, идентичность, диаспоральная литература, конфликт культур, Эми Тан, межпоколенческий конфликт.

Annotation. This article analyzes the artistic representation of mother–daughter relationships in the context of multiculturalism in the works of Chinese-American writer Amy Tan. The study explores generational conflicts, cultural differences, language barriers, and the process of personal identity formation. Mother figures embody the immigrant experience, historical memory, and the complex fate of women, while daughters represent assimilation and the search for self-identity. The paper highlights the role of family relationships in shaping cultural and spiritual self-awareness within a multicultural environment.

Keywords: multiculturalism, mother–daughter relationships, identity, diasporic literature, cultural conflict, Amy Tan, generational conflict.

Kirish.

Emi Tan zamonaviy Amerika adabiyotida multikulturalizm, diasporik tajriba va oilaviy munosabatlar masalalarini chuqur badiiy tahlil qilgan yozuvchilardan biri sifatida taniladi. Uning asarlarida, ayniqsa xitoylik muhojir onalar va Amerikada tugʻilib-oʻsgan qizlar oʻrtasidagi munosabatlar markaziy mavzulardan biri boʻlib, bu munosabatlar orqali madaniyatlar toʻqnashuvi, identitet inqirozi, avlodlararo tafovut va oʻzlikni anglash jarayonlari yoritiladi[2]. Mazkur maqolaning maqsadi Emi Tan ijodida multikulturalizm kontekstida ona-qiz munosabatlarining badiiy talqinini tahlil qilishdan iborat. Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, globallashuv sharoitida migratsiya jarayonlari kuchayib borar ekan, turli madaniyatlar kesishgan oilalarda yuzaga keladigan psixologik va ijtimoiy muammolar adabiyotda ham keng aks etmoqda. Emi Tan asarlari bu jarayonni individual inson taqdiri orqali koʻrsatib berishi bilan alohida ahamiyatga ega[4]. Tadqiqot vazifalari sifatida yozuvchining asosiy asarlarida ona-qiz obrazlarini tahlil qilish, ularning muloqotidagi madaniy va til bilan bogʻliq toʻsiqlarni aniqlash, shuningdek, multikultural muhitda shaxsiy identitet shakllanishining badiiy ifodasini ochib berish belgilandi. Tadqiqot obyekti sifatida Emi Tanning nasriy asarlari, predmeti sifatida esa ularda aks etgan ona-qiz munosabatlarining multikultural mohiyati olindi. Tahlil jarayonida adabiy-komparativ, psixologik, madaniyatshunoslik va gender tahlil usullaridan foydalanildi.

Emi Tan ijodining eng mashhur namunalaridan biri boʻlgan “The Joy Luck Club” asari xitoylik muhojir onalar va ularning amerikalik qizlari taqdirini oʻzaro bogʻliq hikoyalar orqali tasvirlaydi. Asarda toʻrt ona va toʻrt qiz obrazi orqali ikki xil dunyoqarash, ikki xil madaniy tajriba va ikki xil til muhiti toʻqnashuvi koʻrsatiladi. Onalar Xitoyda ogʻir hayotiy sinovlardan oʻtgan, urush, qashshoqlik va ijtimoiy cheklovlarni boshdan kechirgan avlod vakillari boʻlsa, qizlar Amerika jamiyatida erkinlik, individuallik va shaxsiy tanlov qadriyatlarini asosida ulgʻaygan. Shu bois ular oʻrtasida nafaqat avlodlararo, balki madaniyatlararo tafovut ham mavjud[1].

Metodlar.

Tahlillar shuni koʻrsatadiki, ona-qiz munosabatlaridagi asosiy ziddiyat til va tushuncha darajasida namoyon boʻladi. Onalar oʻz his-tuygʻularini koʻpincha xitoyona ramziy ifodalar, maqollar va kinoyalar orqali yetkazishga harakat qiladi, qizlar esa bu yashirin maʼnolarni toʻliq anglay olmaydi. Natijada oddiy suhbatlar ham notoʻgʻri tushunish va ranjishlarga olib keladi. Bu holat multikultural oilalarda til faqat aloqa vositasi emas, balki madaniy xotira va tajriba tashuvchisi ekanini koʻrsatadi. Qizlar ingliz tilida erkin fikrlasa-da, onalar tilidagi chuqur maʼnolarni anglamagani sababli oʻz ildizlaridan uzoqlashib boradi[3].

Emi Tan ona obrazlarini faqat qat'iy va talabchan ayollar sifatida emas, balki o'z travmalari bilan yashayotgan, qizlari uchun yaxshilik tilagan, biroq buni ifoda etishda qiynaladigan insonlar sifatida tasvirlaydi. Ularning qattiqqo'lligi ortida qo'rquv va yo'qotish tajribasi yotadi. Xitoyda boshdan kechirgan urush, ocharchilik, majburiy nikoh yoki farzanddan ayrilish kabi fojialar ularning ruhiyatida chuqur iz qoldirgan. Shu sababli ular qizlarini himoya qilish maqsadida haddan tashqari nazorat qiladi, bu esa amerikalik qizlar tomonidan bosim va ishonchsizlik sifatida qabul qilinadi[5].

Natijalar.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, qizlar o'z onalarini ko'pincha "eskicha fikrlovchi", "ortiqcha talabchan" deb baholaydi, onalar esa qizlarini "ildizlarini unutgan", "an'analarni hurmat qilmaydigan" deb hisoblaydi. Bu o'zaro stereotiplar munosabatlarni murakkablashtiradi. Biroq asar rivoji davomida qahramonlar asta-sekin bir-birining ichki dunyosini tushuna boshlaydi. Onalarning o'tmishi haqida hikoyalar ochilgani sari qizlar ularning qattiqqligi ortida yotgan og'riqni anglaydi. Shu tariqa xotira va hikoya qilish jarayoni avlodlar o'rtasidagi ko'prik vazifasini bajaradi[7].

Multikulturalizm masalasi asarda shaxsiy identitet shakllanishi bilan uzviy bog'liq. Qizlar amerikalik jamiyatda o'zini erkin his qilsa-da, ba'zan o'z etnik kelib chiqishi sababli begonalik tuyg'usini boshdan kechiradi. Ular na to'liq amerikalik, na to'liq xitoylik ekanini his qiladi. Bu "ikki dunyo orasida qolish" holati ichki ziddiyatlarni keltirib chiqaradi. Ona bilan munosabatlarni qayta ko'rib chiqish jarayoni esa ularning o'z ildizlarini qabul qilishiga yordam beradi. Demak, ona-qiz munosabatlari nafaqat oilaviy, balki madaniy o'zlikni anglash jarayonining ham markazida turadi[8].

Emi Tan asarlarida ovqat, kiyim, marosimlar kabi kundalik madaniy elementlar ham ramziy ma'no kasb etadi. Masalan, onalarning an'anaviy taom tayyorlashi yoki qizlarning bunga befarq qarashi madaniy uzilish belgisi sifatida talqin qilinadi. Vaqt o'tishi bilan qizlar bu odatlarning shunchaki urf emas, balki oila tarixi va muhabbat ifodasi ekanini tushuna boshlaydi. Shu tariqa madaniyat oddiy maishiy detallar orqali jonli tarzda namoyon bo'ladi[6].

Muhokama.

Muhokama jarayonida shuni ta'kidlash mumkinki, Emi Tan multikulturalizmni faqat ijobiy ranglarda tasvirlamaydi. U madaniyatlar kesishgan makonda yuzaga keladigan og'riqli jarayonlarni ham ochiq ko'rsatadi. Assimilyatsiya istagi ba'zan o'z ildizlarini inkor etishga olib keladi, bu esa ichki bo'shliqni kuchaytiradi. Biroq yozuvchi yakunda madaniy xilma-xillikni boylik sifatida talqin qiladi. Qahramonlar o'z onalarining hikoyalarini tinglash orqali o'zlarini yaxshiroq anglaydi va ikki madaniyatni birlashtira oladigan yangi identitetga ega bo'ladi.

Ona-qiz munosabatlari gender masalalari bilan ham chambarchas bog'liq. Onalar an'anaviy xitoy jamiyatida ayollarga qo'yilgan cheklovlarni boshdan kechirgan bo'lsa, qizlar Amerika jamiyatidagi nisbatan erkin sharoitda yashaydi. Shunga qaramay, ular ham o'ziga bo'lgan ishonch, tashqi ko'rinish, jamiyat kutgan rollar kabi muammolar bilan yuzlashadi. Onalarning hayotiy tajribasi qizlarga kuch va bardoshlilik namunasi bo'lib xizmat qiladi, garchi ular buni darhol anglamasa ham.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, Emi Tan ijodida ona-qiz munosabatlari multikulturalizmning eng nozik va murakkab qirralarini ochib beruvchi badiiy maydon sifatida namoyon bo'ladi. Madaniyatlar to'qnashuvi avval ziddiyat va tushunmovchilikka olib kelsa-da, muloqot va xotira orqali u o'zaro tushunish va o'zlikni anglash imkoniyatiga aylanadi. Yozuvchi oilaviy hikoyalar orqali global migratsiya jarayonlarining inson qalbidagi aks-sadosini ko'rsatadi. Shu tariqa Emi Tan asarlari nafaqat xitoy-amerika tajribasini, balki har qanday multikultural jamiyatda yashayotgan insonlarning ichki kechinmalarini yorituvchi universal adabiy hodisa sifatida qadrlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Rasulov A. Badiiy asar poetikasi. – Toshkent, 2015.
2. Normatov U. XX asr jahon adabiyoti. – Toshkent, 2017.
3. Sultonov I. Badiiy matn va uslub. – Toshkent, 2013.
4. Ahmedov S. Madaniyatlararo muloqot asoslari. – Toshkent, 2020.
5. To'xtayev B. Adabiyotshunoslikka kirish. – Toshkent, 2012.
6. Xalilovna, S. N. (2025). INGLIZ VA O'ZBEK MADANIYATLARIDA MEHMONDO 'STLIK PAREMIYALARNING QO'LLANISHI. SHOKH LIBRARY.
7. Khalilovna, S. N. (2023). EDUCATIONAL POTENTIAL OF INNOVATIVE TECHNOLOGY IN TEACHING SENIOR LANGUAGE STUDENTS'SPECIALISTS. European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies, 3(11), 95-98.
8. Sharipova, N. (2023). THE PECULIARITIES OF PSYCHOLOGICAL SECURITY IN TODAY'S GLOBALIZATION PROCESS. Modern Science and Research, 2(3), 276-279.
9. Niyazova, M. (2024). SENTIMENTAL PORTRAYAL IN EASTERN AND WESTERN LITERATURE. AMERICAN JOURNAL OF EDUCATION AND LEARNING, 2(4), 543-548.
10. Niyazova, M. (2024). SHARQ VA G'ARB SENTIMENTAL NASRI AN'ANALARI. Наука и инновация, 2(33), 104-108.

11. Axmedovna, B. S. (2024). ADABIYOTNI O 'QITISHDA INNOVATION YONDASHUVNING AHAMIYATI. Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali, 2(59), 418-421.
12. Dilnoza, R., & Begimkulova, S. (2023). AFG'ON-AMERIKA DIASPORA ADABIYOTIDA DINIY VA DUNYOVIY TA'LIM: AYOL, OILA VA JAMIYAT. Farg'ona davlat universiteti, (6), 210-210.
13. Axmedovna, B. S. (2024). Patriarchal Supremacy and its Visual Expression in the Work of Afghan-American Writer. Journal of new century innovations, 53(6), 51-54.
14. Begimkulova, S. (2024). GUMANIZM KONSEPSIYASI SAIMA VAHOBNING IJODIDA. In NEW RENASSAINCE CONFERENCE (Vol. 1, No. 1).
15. Бегимкулова, Ш. А. (2022). ТВОРЧЕСТВО ЭМИ ТАНЬ 1980-Х-90-ХГГ. В КОНТЕКСТЕ АЗИАТО-АМЕРИКАНСКОЙ ЛИТЕРАТУРНОЙ ТРАДИЦИИ. RESEARCH AND EDUCATION, 20.